

Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі: Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ 19 травня 2016 р.). / Упоряд. В. С. Нечитайло. — К. : КНУКіМ. – С. 209-214.

Терешенко Наталя Віталіївна
старший викладач кафедри
музичного мистецтва і хореографії
Херсонського державного університету

УДК 37.036:793.33

ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ БАЛЬНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

У статті розглядається бальний танець як засіб естетичного виховання старшокласників, вплив бальної хореографії на емоційну сферу учнів танцювальних колективів та їх естетичного відношення до дійсності.

Зазначається також, що у реалізації системи естетичного виховання комплексний підхід має подвійне значення. По-перше, система естетичного виховання будується так, щоб різні види мистецтва постійно взаємодіяли між собою у процесі впливу на школяра. По-друге, естетичне виховання засобами бального танцю може бути органічною частиною будь-якого виду виховання.

Ключові слова: естетичне виховання, бальна хореографія, танець, старшокласники, система освіти, мистецтво, особистість.

Мистецтво має унікальні можливості впливу на людину, тому естетичне виховання потрібно розглядати не лише як процес набуття художніх знань і вмінь, а, насамперед, як універсальний засіб особистісного розвитку школярів на основі виявлення індивідуальних здібностей, різнобічних естетичних потреб та інтересів [3].

Бальна хореографія в площині системи сучасної освіти здатна вирішувати кардинальні завдання, серед яких провідне місце належить естетичному вихованню школярів.

Серед дієвих ціннісно орієнтуючих чинників, що впливають на естетичне виховання старшокласників детермінуючим чинником є бальна хореографія, яку слід розглядати не тільки на макрорівні його функціонування, але й на мікрорівні певної субкультури, до якої належить особистість школяра.

Мистецтво як засіб формування ціннісних орієнтацій має багато властивостей та якостей, які визначаються природою естетичного, що надає процесу орієнтування неповторний специфічний характер. Відтак, впливаючи на свідомість людини, мистецтво бальної хореографії виконує функцію формування ціннісного ставлення до моральних, естетичних, соціальних явищ як довготривалої установки, що входить до ціннісно-орієнтуючої системи як складової світогляду особистості.

Визначальним (на макрорівні) для хореографії є здобута мистецька спадщина як специфічна форма художньої інформації, яку в жоден інший спосіб опанування дістати не можливо. З огляду на це, бальний танець є надбудовою формування життєвого досвіду особистості.

Танцюючи, особистість примножує мудрість попередніх поколінь – саме завдяки хореографії можливо переноситися в минуле й набувати художньо-естетичного досвіду, «переселятися» в інші країни, епохи. Тобто для учнів старших класів це не зайва можливість вивчати культури інших народів, їх історію, побут, традиції, звичаї. Про це свідчать пов'язані художньо-естетичні хореографічні образи з реаліями життя які «вимальовуються» у танці.

В навчально-виховних закладах освіти бальна хореографія (на макрорівні) функціонує як засіб естетичного спілкування, що забезпечує обмін почуттями, смаками, уподобаннями школярів. Бо танець має здатність втілювати, зберігати і

відтворювати духовні цінності, які жодним іншим шляхом не можуть іманентно перетворитися у суспільне надбання.

Хореографічне мистецтво є способом пізнання цінності буття, отже, спонукає старшокласників дивитися на світ ціннісними категоріями. Унікальність хореографії в тому, що вона передбачає світосприйняття як думкою, так і переживанням цієї думки. Отже, танцюючи, старшокласники в системі освіти спроможні занурюватися у певні рольові ситуації в житті. І завдяки танцю вони переживають те, що в реальному житті для них може залишитися *terra incognita*. Це своєрідний спосіб комунікації зі світом, який передбачає не стільки логічні переконання, скільки розширення реального життєвого досвіду через ціннісне відношення до світу [1].

Естетичне виховання засобами бального танцю за своєю природою - творчий акт. Він характеризується динамічною пластикою, інтенсивністю творчого переживання, співучастю учасника колективу, сприяє розширенню і збагаченню його особистого досвіду художнього бачення світу.

Успадковані віками традиції танцювального мистецтва можна розглядати крізь призму вирішення освітніх проблем. Адже хореографія – частина духовної культури, завдяки чому особистість має можливість прилучитися до соціуму шляхом набуття пізнавальної та соціальної активності у контексті творчого саморозвитку.

Погляди відомих філософів, мистецтвознавців, педагогів, психологів різних часів наголошують на доцільності прилучення учнів до занять танцем з метою їх різнобічного й гармонійного розвитку. Тому віддавна у багатьох країнах елементи хореографічного мистецтва як складові компоненти педагогічних систем включалися в естетичне виховання. Історична складова цього питання уможлиблює переглянути та проаналізувати танцювальне мистецтво в освітньому просторі.

Слід відзначити, що заняття танцем та хореографією в освіті XVIII – XIX століть розглядалися і як частковий вид діяльності, і як складова роботи з естетичного виховання.

Так, представники французької системи виховання Ж. Компаньйон, М. Томе, Ф. Аморос розглядали хореографію як один з її компонентів, пояснюючи це тим, що танець сприяє упорядкуванню діяльності нервової системи, формує поставу, розвиває м'язовий апарат. До засобів виховання вони відносили танці, елементарні (вільні) вправи, які супроводжувалися музикою й співом. У зміст Сокольської гімнастики (Чехія) включалися народні, салонні й гімнастичні танці, а в німецькій гімнастиці (Г. Фіт, Гуте-Мутс) використовувалися ігри й розваги, танцювальні вправи та найпростіші рухи окремих частин тіла.

Німецький педагог і композитор Карл Орф вважав танець, завдяки його ритмічній основі, найближчим мистецтвом до формування духовності, тому й пропагував його як частину своєї музично-виховної системи, яка одержала визнання в усьому світі. У структуру уроку з музичного виховання К. Орф включав завдання на швидкість реакції й вправи, спрямовані на формування постави, розвиток пластичності рухів, звільнення м'язів від напруги.

Отже, історично сформовані погляди філософів, мистецтвознавців і педагогів свідчать про потужний навчально-виховний потенціал хореографічного мистецтва і вказують на важливість та необхідність прилучення дітей до нього з метою їх всебічного й гармонійного розвитку.

Сучасна педагогіка у галузі хореографічного мистецтва підкреслює багатофункціональний аспект танцю в роботі з дитячим колективом. Так, теоретики (С. Акішев, Л. Бондаренко, Н. Георгян, В. Годовський, О. Голдрич, В. Кирилюк, П. Коваль, Б. Колногузенко, О. Мартиненко, Б. Стасько, А. Тараканова, А. Фомін та інші) вважають, що залучення дитини до танцювального мистецтва в системі освіти важливе для її духовного розвитку, формування необхідних моральних якостей та розкриття творчого потенціалу. Духовна культура танцю

спрямована на залучення до загальнолюдських культурних цінностей, формує розвиток естетичного смаку, емоційних виявів, вихованню позитивних норм поведінки, формуванню навичок психорегуляції.

Танець у системі освіти сприяє покращенню як естетичного так і фізичного розвитку, зміцненню здоров'я, формуванню інтересу до рухової діяльності, задоволенню природної потреби в русі, профілактиці відхилень у фізичному розвитку – порушення постави, плоскостопості, ожиріння тощо (Е.Вільчковський, К. Глушак, О. Сайкіна, А. Тараканова, Ж.Фірілеєва та ін.).

Бальна хореографія в сучасному освітньо-культурному просторі відіграє потужне виховне значення. В Україні накопичено цінний досвід викладання бального танцю в системі освіти.

Нині значної популярності набули ансамблі бального танцю в шкільному середовищі, учасники яких вивчають і пропагують світове хореографічне надбання.

Завдяки заняттям бальним танцем школярі здобувають основи естетичного виховання, у них формується потреба готовності відчувати та творити красу, звичка оцінювати явища і факти естетики, її основні категорії, розвивають стійкий інтерес до мистецтва, розуміння його ролі до духовного збагачення людини. Танцюючи, вони отримують чіткі уявлення про художні цінності, створені світовою культурою, у них виховуються стійкі критерії та емоційно-естетичне ставлення до мистецтва, поглиблюється здатність активної перетворюючої діяльності з внесенням елементів краси у всі сфери життя.

Важко переоцінити освітньо-виховне значення танцю в естетичному вихованні системи освіти. Удосконаленню естетичного виховання школярів старших класів сприяє робота мережі ансамблів, гуртків, секцій, студій бальної хореографії, які широкою мережею діють в загальноосвітніх навчальних закладах. Огляд їх досвіду свідчить, що бальний танець став важливим елементом виховного процесу. Тут охоплено не тільки музику, образотворче мистецтво, які

входять до обов'язкового переліку предметів базового навчального плану загальноосвітніх шкіл, а також історія хореографічного мистецтва.

Аналіз практичної діяльності ансамблів бальної хореографії показує, що грамотно організована в них робота, з одного боку, прилучає школярів до культурного процесу, традицій, а з другого – стимулює естетичний розвиток особистості школяра, активно впливає на створення нових духовних цінностей, підтримує і посилює інтерес до світового мистецтва.

Окремі психолого-педагогічні дослідження підкреслюють, що мотивом для сприйняття творів мистецтва у школярів старшого віку виступає морально-естетична потреба, що спирається на наявність механізмів морально-естетичної свідомості: почуттів, переживань тощо і служить поштовхом їх оновлення.

Аналіз практики доводить, що не може задовільнити розвиток естетичного виховання лише один урок музики на тиждень. Тому заняття бальною хореографією здатне заповнити прогалину у естетичному вихованні.

За спостереженнями С.В.Бондаревської [2], старшокласники прагнуть утвердити свою внутрішню незалежність, підкреслити свою самостійність у прийнятті життєво важливих рішень, вони здатні до самовиховання та самоосвіти.

У загальноосвітніх школах донині існує нахил в бік дисциплін математичного і науково-природничого циклів. На предмети естетичного спрямування – музику, образотворче мистецтво відводиться лише близько 4% навчального плану. Недосконалість програм не дає можливості художнім дисциплінам стати фундаментом естетичного виховання, не сприяє формуванню художніх здібностей, художньо-образного мислення, фантазії естетичних почуттів, ціннісних критеріїв, а також набуття спеціальних знань і умінь. А розрив між наявною культурою школярів та істинними цінностями мистецтва дедалі збільшується, що становить загрозу відлучення школярів від світової скарбниці.

Аналіз наукових джерел показав, що проблема естетичного виховання розкрита в теорії і практиці організації навчально-виховного процесу. Однак, на

наш погляд, естетичне виховання старшокласників засобами бальної хореографії не висвітлені у вітчизняній педагогіці повною мірою. Тому необхідно окреслити шляхи докорінного переформатування естетичного виховання школярів, які матимуть здатність протистояти різкому зниженню престижу духовних цінностей, розповсюдженню міщанської психології, соціальної апатії.

У реалізації системи естетичного виховання комплексний підхід має подвійне значення. По-перше, система естетичного виховання будується так, щоб різні види мистецтва постійно взаємодіяли між собою у процесі впливу на школяра, тобто обґрунтовується необхідність у процесі діяльності тісної взаємодії мистецтв на основі їх зв'язків. По-друге, естетичне виховання засобами бального танцю може бути органічною частиною будь-якого виду виховання. Заняття в ансамблі бальної хореографії сприяють правильній організації вільного часу школярів, формуванню у них ціннісних моральних якостей. Це виявляється у здатності школярів переносити вироблені творчі навички на виконання будь-яких справ навчального змісту та дозвільної діяльності.

Естетичне виховання призначене коригувати формування особистісних характеристик особистості. Так, роль бального танцю в системі освіти можна визначити як цілеспрямовану духовну і практичну діяльність з формування у особистості активної життєвої позиції. Бальний танець здатний реалізувати функції естетичного виховання шляхом розвитку емоційно-логічного сприйняття соціальної дійсності; формування естетичних смаків, ідеалів, поглядів, переконань, етичного ставлення до танцювальної діяльності; стимулювання самостійності та розвиток творчих здібностей; пробудження здатності відчувати інтереси, потреби і бажання; формування передавати художній образ у творчій діяльності; розвиток здатності особистості до сприйняття цілісної картини світу, прагнення до примноження світового досвіду.

Нині стає актуальним універсальний підхід до естетичного виховання, який пропонує особливий вектор розуміння бального танцю. На відміну від усталених

традицій він спонукає до естетичного переживання, що охоплює спектр думок, емоцій і почуттів. Оскільки саме виховання допомагає глибше усвідомити сутність мистецьких досягнень в середовищі бальної хореографії.

Діяльність бальної хореографії в системі освіти та естетичного виховання має власну передісторію. Дефіцит інтелігентності минулої епохи сприяв презентації означених питань організацією художнього виховання в загальноосвітніх школах.

Сьогодні бальний танець - авторитетний вид мистецтва. Гуртки, школи, студії, клуби бального танцю діють в загальноосвітніх школах (в позаурочний час), позашкільних навчальних закладах, палацах культури, центрах художньої творчості. Школярі, займаючись танцем виявляють інтерес до власного внутрішнього світу та моделі поведінки. Завдяки ансамблевій роботі у школярів зростає інтерес до проблеми самовиховання.

Література

1. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей. Учеб. пособие/Д.Б.Богоявленская. - М.: Академия, 2002. - 320 с.
2. Бондаревская Е. В. Педагогика: Личность в гуманистических теориях и системах воспитания / Е. В.Бондаревская , С. В. Кульневич. – Ростов н/Д: Феникс, 1999. – 560 с.
3. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах України // Шкільний світ. – 2002.- № 9. – 16 с.